

Mamografija

Pišu: mr.sc. Ivo Trogrlić i Dragan Trogrlić
Firma „ Dren „ Žepče
tel/fax: 00387-(0)32-881-774, 00387-61-461-517

Liječenje i preživljavanje žena koje boluju od raka dojke zavisi o stadiju tumora u trenutku dijagnosticiranja, tako da je otkrivanje raka dojke u njegovom ranom stadiju od presudne važnosti. Uprkos velikom napretku u dijagnostici, najveći broj svih vrsta karcinoma dojke žene nađu same u toku samopregleda. Obično se napipa zadebljanje ili kvržica, što ženu obično uplaši i odvede liječniku. Daljnjim pretragom se u većini slučajeva pokaže da se radi o bezopasnim tvorbama, a samo se u oko 20% žena koje su se javile liječniku zbog otkrivene kvržice dijagnosticira rak. Samopregled dojki preporučuje se ženama već od njihove 20 godine i to jednom mjesečno. Kako je dojka najmanje zapremine 5-7 dana nakon prestanka menstruacije, najbolje je samopregled raditi u tom periodu obziroma da je tad najlakše uočiti moguće nepravilnosti. Treba naglasiti da se svi zloćudni tumori dojke ne mogu napipati, što zavisi od pravca širenja tumora, i da su samopregledi korisna dopuna periodičnim jednogodišnjim ili dvogodišnjim mamografskim pregledima koje žene kritičnih godina treba redovito da obavljaju.

Mamografski pregled dojke

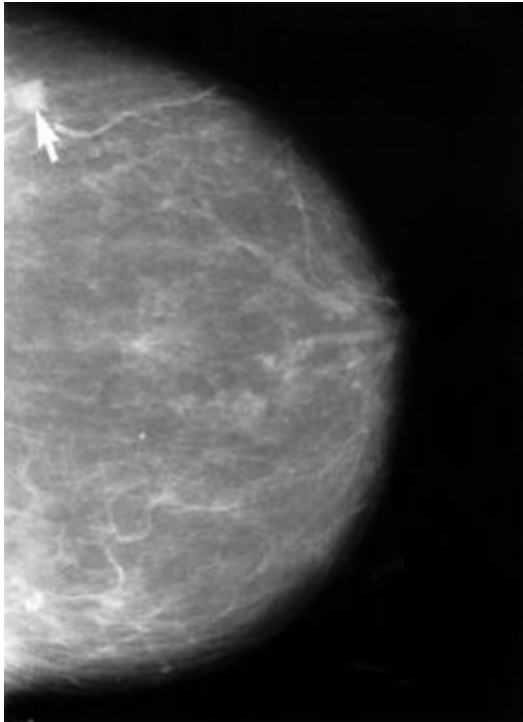
Mamografija je radiološki (rentgenski) pregled dojke, a cilj joj je otkrivanje raka dojke u njenoj početnoj fazi, dok se još ne može napipati nikakva promjena na dojci koja ukazuje na prisustvo tumora. Ovaj pregled se obavlja pomoću specijalnog rentgenskog aparata - mamografa koji je posebno prilagođen za preglede dojke. Prilikom pregleda mamografom koriste se X - zraci niske frekvencije, tako da je se ova metoda smatra relativno sigurnom i omogućuje periodične preglede kroz više godina uz minimalno oštećenje tkiva dojke nastalog zračenjem. Mamografija ima visoku osjetljivost i pomoću nje je moguće otkriti oko 80% karcinoma dojke. Važno je znati da negativan mamografski nalaz ne isključuje prisustvo karcinoma dojke, jer ostalih 20% tumora nije moguće otkriti ovom metodom. Zbog svojih prednosti to je jedini pregled koji se koristi u zemljama koje imaju programe ranog otkrivanja raka dojke. Brojna istraživanja su pokazala da periodični mamografski pregledi smanjuju smrtnost žena od raka dojke.

Najčešći karcinom dojke je duktalni karcinom (o njemu ćemo detaljno govoriti kasnija) i na njega otpada 75-80% svih zloćudnih tumora dojke. Karakteristika ovog karcinoma je da se oko njega pojavljuju nepravilne nakupine kalcija (mikrokalcifikati). Mamografija je jedina metoda koja pouzdano prikazuje mikrokalcifikate i pomoću nje se sa velikom sigurnošću može otkriti početni duktalni karcinoma upravo zbog činjenice da se manifestuje mikrokalcifikatima (**slika 1**). Suvremeni mamografski uređaji mogu prikazati mikrokalcifikate prečnika oko 250 mikrometara i to je do danas najraniji znak prisustva tumora dojke koji je moguće otkriti.

Ako izuzmemo rijetke agresivne tumore, većina tumora dojke sporo raste i treba im 5-7 godina da se razvije do opipljive kvržice. Znajući ove podatke može se izračunati da je tumoru prečnika 250 mikrometara, kad ga možemo otkriti pomoću mamografije, pa do kvržice koju je moguće napipati, treba oko dvije godine rasta. Najveća vrijednost mamografskih pregleda je upravo u činjenici da se rak dojke može otkriti u njegovoj

najranijoj fazi kad je njegovo izliječenje gotovo 100%. Moramo napomenuti da se mamografskim pregledom nikad ne postavlja konačna dijagnoza i da se pomoću nje sa većom ili manjom sigurnošću može ukazati na sumnive strukture unutar dojke koje bi mogle biti zloćudni tumora, dok se konačna dijagnoza postavlja dodatnim pretragama (najčešće biopsijom).

Slika 1 Rak dojke otkriven mamografijom

Mamografija u BiH

Posljednjih godina svjedoci smo kupovine sve većeg broja mamografa u BiH. To su uglavnom akcije koje pokreću same žene svjesne važnosti periodičnih pregleda dojke. Nabavka mamografa je važan korak naprijed, ali treba znati da je kod mamografije važno da snimci budu visoke kvalitete i da ih tumači dobro obučen i iskusan radiolog, koji će, osim tumačenja novih snimaka, voditi evidenciju žena koje redovito rade mamografiju i njihove prethodne snimke porediti sa novim i na osnovu toga dolazio do podatak o trenutnom stanju dojke. Dojka je organ koji se, zbog uticaja različitih hormona stalno mijenja. Promjene na dojka vidljive su u toku menstrualnog ciklusa, u toku trudnoće i dojenja, a velike razlike postoje između dojki mlađih i starijih žena. U mlađih žena dojke su

kompaktne i prožete gustim žljezdanim tkivom i radiolozi ovakve dojke nazivaju „mamografski gustim“, što otežava tumačenje mamografskog snimka jer je teško uočiti moguće zloćudne tumore, ali i dobroćudne tvorevine kao što su ciste ili adenomi. Zbog toga je kod mlađih žena najvažnija pretraga ultrazvuk ili se radi kombinacija mamografije i ultrazvuka. Kako žena stari žljezdano tkivo propada i ustupa mjesto masnom tkivu i zbog toga su dojke starijih žena povoljnije za mamografske preglede jer je tumor gušći i zbog toga se lako može uočiti na mamografskom snimku.

Kako kod nas ne postoji organizovan program ranog otkrivanja raka dojke bilo bi dobro da žene same, tamo gdje mamograf postoji, odlaze na periodične preglede. Ovi pregledi se preporučuju svim ženama od 40. godine života (negdje se preporučuje da se mamografija počne raditi već od 35. godine).To vrijedi za sve žene, a posebno one koje su rano dobile prvu menstruaciju, one koje su ušle u kasnu menopauzu (nakon 55. godine), žene koje nisu rađale ili im je prvi porod bio nakon 30. godine života. Kod žena kod kojih je rak dojke dijagnostitciran kod majke ili sestre preporučuje se da na mamografske preglede idu deset godina ranije nego što je bila stara rođaka u trenutku postavljanja dijagnoze raka dojke.

Zbog svga što je rečeno u ovom članku i zbog spašavanja života naših majki, supruga, sestara i ćerki BiH mora što prije početi sa osmišljavanjem i realizacijom programa ranog otkrivanja raka dojke. Ako pogledamo kako to rade druge zemlje Europe vidjet ćemo da su kod njih ti programi različito organizovani. Dok u pojedinim zemljama imamo nacionalne programe koji se realizuju na čitavom prostoru države, u drugim zemljama ovim programom su obuhvaćene tek pojedine regije. Broj žena obuhvaćenih ovim programima takođe su različiti. Kao što vidimo program ranog otkrivanja raka ne

mora se nužno početi realizovati na čitavom prostoru BiH i za početak bi bilo dovoljno da njegova realizacija počne na nekom manjem prostoru (ili više njih), da bi u konačnici ovim programom bila obuhvaćena većina žena srednje i starije dobi. Za one koje interesuje koliko bi sve to koštalo treba reći da je provođenje programa ranog otkrivanja raka puno jeftinije nego višegodišnje liječenje nekoliko stotina žena sa metastatskim rakom dojke koliko ih se trenutno liječi u BiH.